

MEETCON-GALATA

4. INTERNATIONAL CONGRESS OF APPLIED SCIENCES

EDITORS

Prof. Dr. Sevgi YILMAZ

Prof. Dr. Figen BALO

ISBN: 979-8-89695-464-4

25-28 JUNE 2026 İSTANBUL

www.meetcon.org

CONGRESS ID

CONGRESS TITLE

**MEETCON - GALATA
IV. INTERNATIONAL CONGRESS OF APPLIED SCIENCES**

DATE AND PLACE

JUNE 25-28, 2026 / İSTANBUL, TÜRKİYE

ORGANIZATION

MEETCON CONFERENCE

GENERAL COORDINATOR

Uzm. Esin BÖCEK

EDITOR

Prof. Dr. Sevgi YILMAZ

Prof. Dr. Figen BALO

ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Cenap CEVHERİ, Harran University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Nihat DENEK, Harran University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Ahmet İLYAS, Harran University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Sinan DOĞAN, Harran University, TÜRKİYE
Prof. Dr. İsmail KOYUNCU, Harran University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Mehmet Akif ALTAY, Harran University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Mukadder MOLAOĞLU, Sivas Cumhuriyet University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Nilgün ULUTAŞDEMİR, Ordu University, TÜRKİYE
Assoc. Prof. Dr. Hasan Ali Zafer SAK, Harran University, TÜRKİYE
Assoc. Prof. Dr. Ahmet TAŞ, Harran University, TÜRKİYE
Assoc. Prof. Hasan ÇİFTÇİ, Harran University, TÜRKİYE
Asst. Prof. Dr. Fırat Erkmen, Harran University,
Dr. Sultan GÖKTAŞ, Harran University, TÜRKİYE
Dr. Tirab Abbkar TİRAB, Sudanese Ambassador Advisor
Dr. Akın YİĞİN, Harran University
Assoc. Prof. Dr. Hüseyin Kafadar

Copyright © Liberty

Date: 13.07.2026

Liberty Publishing House

Water Street Corridor New York, NY 10038

www.libertyacademicbooks.com

+1 (314) 597-0372

ALL RIGHTS RESERVED NO PART OF THIS BOOK MAY BE REPRODUCED IN ANY FORM, BY PHOTOCOPYING OR BY ANY ELECTRONIC OR MECHANICAL MEANS, INCLUDING INFORMATION STORAGE OR RETRIEVAL SYSTEMS, WITHOUT PERMISSION IN WRITING FROM BOTH THE COPYRIGHT OWNER AND THE PUBLISHER OF THIS BOOK.

© Liberty Academic Publishers 2026

The digital PDF version of this title is available Open Access and distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits adaptation, alteration, reproduction and distribution for noncommercial use, without further permission provided the original work is attributed. The derivative works do not need to be licensed on the same terms.
adopted by Mariam Rasulan

ISSUED: 13.07.2026

ISBN: ' 979-8-89695-464-4 '

TANRI'YA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI**Prof. Dr. Halil EKŞİ**

Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

ORCID ID: 0000-0001-7520-4559**Nurselin AHMETBEYOĞLU**

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Öğrencisi

ORCID ID: 0009-0002-3590-5435**Doç. Dr. Hasan KÜTÜK**

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

ORCID ID: 0000-0002-8288-4107**ÖZET**

Bu çalışmada Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılarak Türkçeye adaptasyonu gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya 18 yaş üzeri 153 kişisi (%65,1) kadın, 82 kişisi ise (%34,9) erkek olmak üzere 235 katılımcı gönüllü olarak dahil olmuştur. Çalışmaya katılanların yaş aralığı 18-70 olup yaş ortalaması 31.48'tir. Dilsel eşdeğerlik çalışmasının ardından madde analizi, geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Geçerliği test etmek üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliği incelenmiştir. Bu analizler sonucunda Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği'nin orijinal faktör yapısını Türk kültüründe de yeterli düzeyde geçerliliğe sahip olduğu anlaşılmıştır. İlk DFA sonucunda model uyum indekslerinin kabul edilir değer dışında çıktığı saptanmıştır. Bu doğrultuda, Kaygılı Bağlanma alt boyutunda yer alan ve anlamsal benzerlik taşıyan Madde 4 ile Madde 5'in hata terimleri arasında yüksek düzeyde bir hata ortaklığı ($MI = 53.082$) tespit edildiğinden, bu iki maddenin hata puanları birbirine bağlanarak modifikasyon yapılmıştır. Bu modifikasyon sonucunda uyum indeksleri kabul edilebilir düzeyde olmuştur ($\chi^2/df = 1.28$, $RMSEA = .0347$, $CFI = .998$, $TLI = .996$, $SRMR = .0171$). Güvenirliği test etmek üzere Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği'nin içtutarlılık katsayısının kaçınan bağlanma alt boyutu için .96 ve kaygılı bağlanma alt boyutu için .77 olduğu saptanmıştır. Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları için ise Korkmaz'ın (2012) geliştirmiş olduğu Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği kullanılmıştır. Alt boyutlar arasındaki korelasyonlar incelendiğinde, kuramsal beklentilerle uyumlu olarak kaçınan ve güvenli bağlanma arasında çok yüksek düzeyde negatif ($r = -.907$), iki ölçeğin kaygılı bağlanma boyutları arasında ise yüksek düzeyde pozitif ilişki ($r = .72$) bulunmuş; sonuçlar ölçüt geçerliliğini desteklemiştir. ($p < .01$) Sonuç olarak Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği'nin manevi psikoloji başta olmak üzere psikolojik danışmanlık, klinik psikoloji ve diğer manevi yönelimli ruh sağlığı çalışmalarında, bireylerin Tanrıyla bağlanma stillerinin psikolojik iyi oluş,

varoluşsal kaygı ve başa çıkma mekanizmaları üzerindeki rollerini inceleyecek gelecek araştırmalarda güvenle kullanılabilecek nitelikli bir ölçüm aracı olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Tanrı'ya bağlanma, bağlanma stilleri, manevi psikoloji, geçerlik, güvenilirlik

THE GOD ATTACHMENT SCALE: A STUDY OF VALIDITY AND RELIABILITY

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate validity and reliability of Turkish version of the God Attachment Questionnaire. The study sample consisted of 235 volunteer participants aged 18 years and older, including 153 females (65.1%) and 82 males (34.9%). The age range of the participants was 18–70, with a mean age of 31.48. Following the linguistic adaptation process, item analysis, validity, and reliability analyses were conducted. Construct validity was examined through confirmatory factor analysis (CFA), and criterion-related validity was also assessed. The findings indicated that the original factor structure of the God Attachment Scale demonstrated acceptable validity in the Turkish cultural context. Initial CFA results showed that the model fit indices fell outside acceptable ranges. Accordingly, based on a high modification index ($MI = 53.082$) between the error terms of Item 4 and Item 5 within the anxious attachment subdimension, which share semantic similarity, a modification was performed by correlating the error terms of these two items. Following this modification, the fit indices reached an acceptable level ($\chi^2/df = 1.28$, $RMSEA = .0347$, $CFI = .998$, $TLI = .996$, $SRMR = .0171$). Reliability was evaluated using Cronbach's alpha coefficients, which were .96 for the Avoidant Attachment subscale and .77 for the Anxious Attachment subscale. For criterion-related validity, the Attachment to God Scale developed by Korkmaz (2012) was used. Correlation analyses between subdimensions revealed a very strong negative correlation between avoidant and secure attachment ($r = -.907$, $p < .01$), and a high positive correlation between the anxious attachment dimensions of the two scales ($r = .72$, $p < .01$). These findings supported the criterion validity of the scale. Overall, the findings suggest that the Turkish version of the Attachment to God Scale is a valid and reliable instrument for assessing attachment to God among Turkish adults. The scale may be used in future research in spiritual psychology, counseling, clinical psychology, and related fields to examine the relationships between attachment to God, psychological well-being, existential concerns, and coping processes.

Key words: Attachment to god, attachment styles, spiritual psychology, validity, reliability

GİRİŞ

Bir çocuğun bakım verenine karşı duyduğu ihtiyaçtan doğan düşünceleri gibi, bir yetişkinin de ihtiyaç duyduğunda Tanrı'nın orada olup olmayacağına dair varsayımları vardır. Bazen bir sonu olmayan, tükenmeyen ve ölmeyen mutlak bir Tanrı “yeterli bir bağlanma figürü” olarak ebeveynin yerini alır ve ona kaygıları, korkuları yatıştıran koruyucu bir rol atfedilir (Kirkpatrick, 2005). Dolayısıyla kişi, zorluklara karşı Tanrı'nın varlığını ve desteğini yanında hisseder. Guntrip'e (1961) göre Tanrı'yla kurulan bağ, iyi nesne ilişkilerine duyulan ihtiyaçtan doğar (akt. Kirkpatrick, 2005). Freud'un bakış açısına göre ise (1930/2011) uygarlığın getirdiği huzursuzluk, acılar ve çaresizlikle baş etmeye çalışan insan, teselli bulabilmek adına Tanrı'ya ihtiyaç duyar. Bu koruyucu kutsal güçle kurduğu bağ, bir yandan korktuğu bir yandan da korunma talep ettiği baba figürüne karşı duyduğu ambivalans duygulardan yaratılır. Çocuk bakım verenine duyduğu sonsuz ihtiyacı Tanrılara transfer eder (Freud, 1913/2001; Freud, 1927/2000; Freud, 1930/2011). Bowlby'nin bağlanma kuramını manevi bir boyutta yorumlamış olan Kirkpatrick (2005), Tanrı'yı aynı zamanda “güvenli üs” olarak tanımlar. Bu, tıpkı çocuğun çevresini keşfederken anneyi güvenli bir liman olarak görmesi gibi, yetişkinin de hayata atılmak için Tanrı'yla kurduğu bağı benzer şekilde deneyimlemesi demektir.

Kuramlar ışığında genel bir perspektiften bakıldığında, insanlığın tarih boyunca ihtiyaç hissettiğinde Tanrı'ya ve çeşitli manevi güçlere yöneldiği ve hatta onlarla yakın olmak amacıyla çeşitli pratikler, ritüeller yapıp tapınaklar inşa ettiği görülür. Bu noktada sorulması gereken ve uyarlaması yapılan ölçeğe konu olan soru ise şudur: “Kişi, kutsallık atfettiği Tanrı ve diğer manevi güçler ile nasıl bir bağlanma stiline sahiptir?”. Bu soruya cevap bulmak adına ulusal ve uluslararası boyutta çeşitli ölçekler geliştirilmiştir. Bu ölçeklerden ilki olan “The Multi-Item Attachment to God Scale” Rowatt ve Kirkpatrick tarafından (2002) geliştirilmiştir ve kaygılı bağlanma-kaçıngan bağlanma olmak üzere 2 boyutlu yapısıyla 9 maddeden oluşmaktadır.

Diğer bir ölçek olan, Sim ve Loh tarafından (2003) geliştirilen “Measure of Attachment to God” benzer şekilde Tanrı'ya olan bağlanmayı ölçen tek boyutlu bir araçtır. Bu araştırma sonucunda araştırmacılar Tanrı'ya bağlanmanın ebeveyne bağlanmadan ve genel dindarlık boyutundan farklı bir yapı olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu araştırma ile aynı zamanda Tanrı'ya bağlanmanın bireyin iyimserlik düzeyi ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Beck ve McDonald tarafından (2004) geliştirilen “Attachment to God Inventory” ise 28 madde 2 boyutlu yapısıyla terk edilme kaygısı (anxiety about abandonment) ve yakınlıktan kaçınma (avoidance of intimacy) alt boyutlarını ölçmektedir. Araştırmacılar aynı zamanda Tanrı'ya bağlanma ve romantik partnere bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve

özellikle terk edilme kaygısı ve partnere kaygılı bağlanma arasında zayıf ama anlamlı bir ilişki bulmuştur (Beck vd., 2004).

Avustralya'da yaşayan Müslüman örneklem içerisinde Miner vd. tarafından (2017) geliştirilmiş olan “Muslim Spiritual Attachment Scale” (M-SAS) ise 16 maddeye, “yakınlık arama, Tanrı’nın olumlu modeli, benliğin olumlu modeli, ayrılık protestosu” olmak üzere dört boyutlu yapıya sahiptir ve Hristiyan odaklı ölçeklerin Müslümanların dini yapısını tam yansıtamadığı gerekçesiyle geliştirilmiştir. Ardından Miner vd. (2019) var olan Muslim Spiritual Attachment Scale ölçeğini Türk Müslüman örneklemi üzerinde test ederek Türkçeye ve Türk kültürüne kazandırmıştır. Orijinal ölçek 4 boyutlu olmasına rağmen, Türk örnekleminde “benliğin olumlu modeli, ayrılık protestosu ve güvenli ilişki” alt boyutları olmak üzere 3 faktörlü bir yapı sergilemiştir. Orijinal ölçekteki "yakınlık arama" ve "Tanrı’nın olumlu modeli" boyutlarının Türk Müslümanlarında “güvenli ilişki” olarak tek bir faktör altında birleştiği görülmüştür. Bunun yanında Türkçe uyarlamada 14. madde elenmiş ve ölçek 15 maddeye düşürülmüştür.

Tanrı’ya bağlanma yapısına dair ulusal ve uluslararası alanda yapılmış çeşitli araştırmalar incelendiğinde literatürde bu kavramın geniş bir alanda ele alındığı görülür. Bradshaw ve arkadaşlarının (2019) yapmış oldukları bir araştırmada bireyin Tanrı ile kurduğu bağın, diğer insanlara duyduğu sosyal güveni nasıl şekillendirdiği incelenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yetişkinlerden oluşan, ateistlerin hariç tutulduğu 1.430 kişilik bir örneklem grubu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Tanrı'ya kaçınan ve kaygılı bağlanmanın, tüm sosyal güven (toplam güven, genelleştirilmiş güven ve özel güven) düzeyleri ile negatif yönde ilişkide olduğu bulunmuştur ve bu ilişkinin düşük eğitim seviyesine sahip bireylerde, yüksek eğitilmiş olanlara kıyasla çok daha güçlü olduğu bulunmuştur (Bradshaw vd., 2019).

Fannon ve Goodman (2025) yaptıkları bir araştırmada ise gömülü teori yöntem ile yeme bozukluğu yaşayan bireyler arasında manevi bağlanma kavramını incelemiş olup bireylerin aşırı yeme dürtülerini yönetmek için ruhsallığı bir araç olarak kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında “yüksek bir gücün ebeveyn temsillerinden doğması, yüksek bir gücün bir bağlanma figürü olarak işlevi, bu ilişkinin kalitesinin iyileşmeyi etkilemesi ve güvenilir bir bağın davranış değişikliğine yol sunması” olmak üzere dört temel yapı ortaya çıkartmışlardır (Fannon vd., 2025).

Tan vd. tarafından (2026) Avustralya ve Singapur'daki üniversitelerdeki Hristiyan, Budist ve Müslüman olmak üzere dini inançlara sahip öğrenciler üzerinde yapılmış bir araştırmanın sonucunda ise Tanrı'ya kaygılı bağlanan bireylerin belirsizlik anlarında daha fazla şüpheli

hissettikleri ve bu durumun vesveseli korkularını tetiklediği sonucuna varılmıştır (Tan vd., 2026).

Kusina ve Exline tarafından (2021) yapılmış bir araştırma ise ABD'de yaşayan ve Tanrı'ya inandığını belirten, yaşları 18-25 arasında değişen 288 genç yetişkin örnekleminde Tanrı'ya bağlanma ile beden memnuniyeti arasındaki ilişkiyi inceler. Araştırmacılar Tanrı'ya güvenli bağlanmanın daha yüksek beden memnuniyeti ile doğrudan ilişkili olduğunu bulmuştur.

Limke ve Mayfield ise (2011) yaptıkları çalışmada anneye, babaya ve romantik partnere olan bağlanma stillerinin Tanrı'ya bağlanma üzerindeki bağımsız katkılarını araştırmışlardır. Bunun yanında Tanrı'ya bağlanma ile ruhsal iyi oluş arasındaki ilişkiyi ölçmeyi hedeflenmişlerdir. Araştırmalarının sonucunda Tanrı'ya bağlanmanın ruhsal iyi oluşun güçlü bir belirleyicisi olduğunu belirlerken, bunun yanında yalnızca babaya olan bağlanmanın Tanrı'ya bağlanmayı anlamlı şekilde yordadığını; anneye veya partnere olan bağlanmanın ise (babanın etkisinin kontrol edildiği durumda) Tanrı ile olan bağlanma üzerinde anlamlı bir etki sağlamadığını bulmuşlardır (Limke vd., 2011). Bu çalışma, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurarak babaların çocuklarının Tanrı algısı üzerindeki etkisini göstermiş ve diğer yandan bakıldığında da Tanrı'ya bağlanmanın çocukluktaki baba figürünün bir uzantısı olduğu noktasındaki Freud'un görüşüne (1913/2001; 1927/2000) bilimsel dayanak sunmuştur.

Yaşlı huzurevi sakinleri arasında yapılmış olan bir başka araştırma Thauvoye ve arkadaşları tarafından (2018) Tanrı'ya kaygılı ve kaçınan bağlanma ile depresif duygular arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu ilişkiye yakın bir akrabanın kaybının etkisini anlamak amacıyla yapılmıştır. Belçika'da 27 huzurevinde yaşayan, yaşları 65 ile 99 arasında değişen 329 yaşlı yetişkin dahil edilmiştir. Araştırmanın bulguları Tanrı'ya bağlanma stillerinin depresyonu yordamadığını, aksine depresif duyguların Tanrı'ya güvensiz (kaygılı ve kaçınan) bağlanmayı zaman içinde yordadığını; bunun yanında kayıp tecrübesinin ise depresiflik ve Tanrı'ya bağlanma arasındaki ilişkiyi anlamlı şekilde değiştirmedeğini göstermiştir (Thauvoye vd., 2018).

Türkiye'deki üniversite öğrencileri üzerinde yapılmış olan bir çalışmada ise manevi bağlanmanın psikolojik iyi oluş ile ilişkisinde kendini affetmenin aracı rolü incelenmiştir. 430 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada manevi bağlanmanın psikolojik iyi oluş düzeyini anlamlı düzeyde yordadığı ve buna kendini affetmenin aracılık ettiği bulunmuştur (Aydın, 2025).

Literatürdeki Tanrı'ya bağlanma ölçekleri incelendiğinde "kişinin Tanrı ile nasıl bir ilişki kurduğundan" ziyade "Tanrı'nın kişiyle nasıl ilişki kurduğuna" odaklandığı görülür (Maranges vd., 2026). Bu noktada farklı bir perspektif ile, Maranges vd. tarafından (2026)

geliştirilen The God Attachment Questionnaire (GAQ) bireyin Tanrı ile kurduğu bağlanma stilini özne odaklı şekilde ölçmesi açısından literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Tanrı'ya kaygılı ve kaçınan bağlanma olmak üzere 2 boyutlu ve 6 maddeli bir yapıdan oluşur. İlk boyut olan kaçınan bağlanma (avoidant attachment) Tanrı'ya duygusal uzaklık, bağımsızlık arzusu ve yakınlıktan kaçınma eğilimi ile karakterize edilirken; diğer boyut olan kaygılı bağlanma (anxious attachment) ise Tanrı tarafından terk edilme korkusu ile aşırı yakınlık arzusunun birlikte gitmesi ile karakterize edilir.

Araştırma ilk önce Çalışma 1 ile ABD'deki bir devlet üniversitesinde öğrenim gören toplam 923 üniversite öğrencisi üzerinde (örneklem 1a n= 210, örneklem 1b n= 445, örneklem 1c n= 268), devamında ise Çalışma 2 ile daha çeşitlendirilmiş dini ve etnik geçmişe sahip n=212 yetişkin ile (106 Hristiyan ve 106 Müslüman, cinsiyet dağılımı dengeli) olmak üzere toplamda 4 örnekleme gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin kaçınan bağlanma alt boyut iç tutarlılığı, örneklem 1a için .96, örneklem 1b için .92, örneklem 1c için .94 ve çalışma 2 örnekleme için .88 bulunmuş; kaygılı bağlanma alt boyutu için ise örneklem 1a için .84, örneklem 1b için .80, örneklem 1c için .85 ve çalışma 2 örnekleme için .77 bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin Hristiyan ve Müslüman örneklemlerde benzer bir yapı sergilediği ancak ortalama puanların doğrudan karşılaştırılmasında dikkatli olunması gerektiği görülmüştür (Maranges vd., 2026). Bu noktada GAQ 6 maddeli 2 boyutlu yapısı ile hem kısa hem de psikometrik açıdan güçlü bir araç olduğunu kanıtlamaktadır.

Türkçeye uyarlanması amaçlanmış olan The God Attachment Questionnaire, ruh sağlığı ve aile, çift psikolojisi alanı başta olmak üzere, manevi psikoloji alanında, kültürlerarası ve farklı inanç gruplarında kullanılabilecek zengin bir araçtır. Bu doğrultuda kısa ve kullanışlı yapısıyla, Türkiye'de farklı yaş ve farklı manevi inançlara sahip örneklemler üzerinde kullanılabilecek, öznenin kendi deneyimi perspektifinden Tanrı'ya olan bağlanma stilini spesifik olarak ölçmek adına geliştirilmiş olan The God Attachment Questionnaire'in Türkçeye uyarlanarak geçerlilik, güvenilirlik çalışmalarının yapılmasının hem akademik araştırmalar için hem de uygulama düzeyinde katkı sağlaması beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırmaya 18 yaş üzeri n=235 katılımcı gönüllü olarak dahil olmuştur. Çalışmaya katılanların 153 kişisi (%65.1) kadın, 82 kişisi ise (%34.9) erkektir. Katılımcıların yaş aralığı 18-70 olup ortalaması (M = 31.48)'tir. Araştırmada Demografik Bilgi Formu, Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği; ölçüt bağıntılı geçerlilik incelemesi için Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği (Korkmaz, 2012) kullanılmıştır. Demografik bilgi formunda katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, eğitim düzeyleri, medeni durumları vb. İle ilgili sorular yer almaktadır. Tarafımızdan

Türkçeye adaptasyon çalışmasının yapılmış olduğu Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği Maranges vd. tarafından (2026) geliştirilmiştir ve bireyin Tanrı ile kurduğu bağlanma stilini özne odaklı şekilde ölçmektedir. Ölçek kaçınan ve kaygılı bağlanma olmak üzere 2 boyutlu yapıya sahiptir ve 6 maddedir. Orijinal çalışmada ölçeğin kaçınan bağlanma alt boyut iç tutarlılığı, örneklem 1a için .96, örneklem 1b için .92, örneklem 1c için .94 ve çalışma 2 örnekleme için .88 bulunmuş; kaygılı bağlanma alt boyutu için ise örneklem 1a için .84, örneklem 1b için .80, örneklem 1c için .85 ve çalışma 2 örnekleme için .77 bulunmuştur.

Tarafımızca yapılmış olan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda ise birinci faktörün (Kaçınan Bağlanma) iç tutarlılık katsayısı .96 ve ikinci faktörün (Kaygılı Bağlanma) ise .77 bulunmuştur. Ölçek 7'li likert tipinde olup "1 = Kesinlikle yanlış" ile "7 = Kesinlikle doğru" arasında değer almaktadır. Ölçekte 1. 2. ve 3. maddeler ters kodlanmaktadır.

Ölçüt bağıntılı geçerlik analizi için kullanılan ve Korkmaz tarafından (2012) geliştirilmiş olan Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği 25 maddeden oluşan 5'li Likert tipi derecelendirme ölçeğidir. Ölçeğin Tanrı'ya güvenli bağlanma ve Tanrı'ya güvensiz (kaygılı) bağlanma olmak üzere iki boyutu vardır. Ölçekte 16 ve 24'üncü maddeler ters kodlanmaktadır. TBÖ'nin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı Tanrı'ya güvenli bağlanma boyutu için .95, Tanrı'ya kaygılı bağlanma boyutu için .90 bulunmuştur. Tanrı'ya güvenli bağlanma alt boyutu için alınacak en yüksek puan 55 en düşük puan 11'dir. 2. alt ölçek olan Tanrı'ya güvensiz (kaygılı) bağlanma alt boyutu için alınacak en yüksek puan 65 en düşük puan 13'tür.

İşlem Yolu

Uyarlama sürecinin ilk aşamasında, ölçeği geliştiren araştırmacılarla iletişime geçilerek gerekli kullanım izinleri alınmıştır. İzinlerin tamamlanmasının ardından, özgün dili İngilizce olan ölçek maddeleri Türkçe ve İngilizceye ileri düzeyde hakim beş uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında üç uzmanın katılımıyla bir değerlendirme paneli oluşturulmuş; çevrilen maddeler içerik, anlam ve dil uygunluğu açısından incelenerek en uygun ifadeler belirlenmiş ve ölçeğin Türkçe formu hazırlanmıştır.

Panel sonucunda oluşturulan Türkçe form, yeniden İngilizceye çevrilmiş ve geri çeviri ile özgün form karşılaştırılarak anlam ve dil yapısı bakımından tutarlılık değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda Türkçe formun özgün ölçekle anlam açısından uyumlu olduğu belirlenmiştir. Son olarak, formun anlaşılabilirliğini değerlendirmek amacıyla pilot uygulama kapsamında küçük bir gruba uygulanmış ve katılımcılardan geri bildirim alınmıştır. Pilot uygulama sonunda maddelerin anlaşılır olduğu görülmüş ve araştırmanın veri toplama

sürecine geçilmiştir. Veriler çevrimiçi ortamda oluşturulan formlar ile internet aracılığıyla toplanmıştır.

Ardından madde analizi, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yürütülmüştür. Güvenirlik çalışmalarında Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı; geçerlik çalışmalarında ise doğrulayıcı faktör analizi ve ölçüt bağıntılı geçerlik yöntemlerinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 31.0 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Yapılan güvenirlik analizleri sonucunda, Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği'nin 2 alt boyutu doğrulanmıştır. Birinci faktörün (Kaçıngan Bağlanma) 3 ters maddeden oluştuğu ve iç tutarlılık katsayısının mükemmel düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($\alpha = .96$). İkinci faktörün (Kaygılı Bağlanma) ise yine 3 maddeden oluştuğu ve iç tutarlılık katsayısının kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir ($\alpha = .77$). Madde-toplam korelasyonları incelendiğinde ise Kaçıngan Bağlanma faktörü için değerlerin .90 ile .92 arasında; Kaygılı Bağlanma faktörü için ise .53 ile .69 arasında değiştiği görülmüştür. bu sonuçlar Tablo 1 ile gösterilmiştir.

Tablo 1.

Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği'nin Düzeltilmiş Madde Toplam Test Korelasyonları ve Betimsel İstatistikleri

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş Madde Toplam Test Korelasyonları
M1	2.68	1.93	.922
M2	2.60	2.00	.921
M3	2.62	1.97	.901
M4	3.15	2.036	.690
M5	3.09	2.028	.607
M6	4.18	2.218	.533

Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği'nin geçerliliğini değerlendirmek amacıyla ise ölçüt bağıntılı geçerlilik incelemesi ve doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ile amaç yapı geçerliliğini incelemek ve faktörlerin yapıyı açıklamakta iyi olup olmadığını, birbirleriyle olan ilişkisini görmektir (Aydın ve ark., 2023). Bu doğrultuda adaptasyon çalışması gerçekleştirilen Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği'nin geçerliliğini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. İlk yapılan DFA sonucunda model uyum indekslerinin kabul edilir değer dışında çıktığı ($\chi^2/df = 9.56$, RMSEA = .191, CFI = .938, TLI = .883, SRMR = .105) ve aynı alt boyut (Kaygılı Bağlanma) içerisinde yer alan ve anlamsal olarak birbirini yüksek düzeyde açıklayan Madde 4 (Tanrı ile

olan ilişkim hakkında çok fazla endişe duyarım) ile Madde 5'in (Tanrı ile olan ilişkim hakkında düşündüğümde bir ölçüde kaygılı ve güvensiz hissederim) hata terimleri arasında yüksek düzeyde bir hata ortaklığı ($MI = 53.082$) saptanmıştır. Söz konusu maddelerin her ikisinin de teorik olarak aynı alt boyutta (Kaygılı Bağlanma) yer alması, “endişe” ve “kaygı” gibi anlamsal olarak birbirine son derece yakın ifadeler barındırması nedeniyle katılımcılar tarafından benzer şekilde algılandığı değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda aynı faktör altında benzer anlamlar ifade eden M4 ve M5 maddelerinin hata terimleri arasında kuramsal gerekçeye dayalı kovaryans tanımlanmıştır. 6 maddeden ve 2 faktörden oluşan bir yapıya sahip olan Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi değerleri modifikasyon sonrası olarak Tablo2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği'nin Modifikasyon Sonrası Uyum İyiliği İndekslerine İlişkin Değerler

Uyum İndeksi	Elde Değer	Edilen	Mükemmel Uyum	Kabul Uyum	Edilebilir	Sonuç
χ^2/df	1.28		$0 \leq \chi^2/df \leq 3$	$3 \leq \chi^2/df \leq 5$		Mükemmel
RMSEA	0.0347		$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0 \leq RMSEA \leq 0.08$		Mükemmel
CFI	0.998		$1.00 \geq CFI \geq 0.95$	$1.00 \geq CFI \geq 0.90$		Mükemmel
TLI	0.996		$1.00 \geq TLI \geq 0.95$	$1.00 \geq TLI \geq 0.90$		Mükemmel
SRMR	0.0171		$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0 \leq SRMR \leq 0.08$		Mükemmel

Yapılan modifikasyonun ardından doğrulayıcı faktör analizinin sonucuna göre ulaşılan uyum indeks değerlerinin ($\chi^2/df = 1.28$, $RMSEA = .0347$, $CFI = .998$, $TLI = .996$, $SRMR = .0171$) mükemmel düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği ölçüt bağımlı geçerliğini incelemek için 40 kişiden oluşan bağımsız bir örneklem grubu ile Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği (Korkmaz, 2012) arasındaki ilişki düzeyleri Spearman korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 3 ile gösterilmiştir.

Tablo 3.*TBÖ¹ ve TBÖ² Arasındaki Korelasyon Katsayıları*

		1	2	3	4
1. TBÖ ¹ Faktör 1 Kaçınan	1	1.000			
2. TBÖ ¹ Faktör 2 Kaygılı		-.370**	1.000		
3. TBÖ ² Faktör 1 Güvenli		-.907**	.487**	1.000	
4. TBÖ ² Faktör 2 Kaygılı		-.380*	.724**	.489**	1.000

** $p < 0.01$ * $p < 0.05$

TBÖ¹ ve TBÖ² ölçeklerinin alt boyutları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde TBÖ¹ Faktör 1 (Kaçınan) ile TBÖ² Faktör 1 (Güvenli) arasında ise negatif yönlü, çok yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = -.907$, $p < 0.01$). TBÖ¹ Faktör 2 (Kaygılı) ile TBÖ² Faktör 2 (Kaygılı) arasında ise pozitif yönlü ve yüksek düzeyde ($r = .72$, $p < .01$) istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

TBÖ¹ Faktör 2 (Kaygılı) ile TBÖ² Faktör 1 (Güvenli) arasında pozitif yönlü, orta düzeyde ($r = .49$, $p < 0.01$) bir ilişki çıkmıştır. Diğer yandan, TBÖ¹ Faktör 1 (Kaçınan) ile TBÖ² Faktör 2 (Kaygılı) arasında da negatif yönlü, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = -.38$, $p < 0.05$).

Ölçeklerin alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde, kuramsal açıdan dikkat çekici ve literatürü destekler nitelikte bulgulara ulaşılmıştır. Bu bağlamda en dikkat çekici bulgu, TBÖ¹ Faktör 1 (Kaçınan) ile TBÖ² Faktör 1 (Güvenli) alt boyutları arasında saptanan çok yüksek düzeydeki negatif yönlü anlamlı ilişkidir ($r = -.907$, $p < 0.01$). Elde edilen bu katsayı, bireylerin kaçınan bağlanma eğilimleri arttıkça güvenli bağlanma düzeylerinin neredeyse doğrusal bir şekilde azaldığını göstermektedir. Bu durum, iki alt boyutun kuramsal olarak birbirinin zıttı olan psikolojik yapıları başarıyla ölçtüğüne ve ölçeklerin yapı geçerliliğine ampirik bir kanıt göstermektedir.

Bir diğer önemli bulgu ise farklı ölçekler altında yer alan benzer yapıların uyumudur. TBÖ¹ Faktör 2 (Kaygılı) ile TBÖ² Faktör 2 (Kaygılı) alt boyutları arasında yüksek düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = .72$, $p < .01$). Bu yüksek korelasyon, bu iki ölçeğin bireylerin kaygılı bağlanma düzeylerini benzer şekilde ölçtüğünü ve iki ölçüm aracının bu boyutta yüksek bir ölçüt geçerliliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Son olarak, TBÖ¹ Faktör 2 (Kaygılı) boyutu ile TBÖ² Faktör 1 (Güvenli) boyutu arasında saptanan pozitif yönlü ve orta düzeydeki ilişki ($r = .49, p < .01$), Türk kültüründe örneklem grubunun bağlanma dinamiklerinde kaygı ve güven unsurlarının eş zamanlı olarak bulunabileceğine işaret etmesi bakımından literatür ışığında ayrıca tartışılmalıdır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, Maranges ve ark. tarafından (2026) geliştirilen The God Attachment Questionnaire'in geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılarak Türk kültürüne adaptasyonu gerçekleştirilmiştir. Tanrıyla olan bağlanma stillerini anlamayı amaçlayan 6 maddeli ölçeğin 2 faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği modifikasyon sonrası kabul edilebilir uyum indeks değerlerine sahiptir. Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ile ölçeğin güvenirlik analizi yapılmıştır ve kaçınan bağlanma alt boyutu için $\alpha = .96$ ve kaygılı bağlanma alt boyutu için $\alpha = .77$ bulunmuştur. Ölçüt bağıntılı geçerlilik çalışması için Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği (Korkmaz, 2012) kullanılmış olup alt boyutlar arasında anlamlı ilişki saptanmıştır.

Araştırmanın yapı geçerliliğine dair en güçlü ampirik kanıtlardan biri, TBÖ¹ kaçınan bağlanma alt boyutu ile TBÖ² güvenli bağlanma alt boyutu arasında saptanan çok yüksek düzeydeki negatif yönlü ilişkidir ($r = -.907, p < 0.01$). Korelasyon katsayısının mükemmele yakın bu seviyesi, bireylerin kaçınan bağlanma eğilimleri arttıkça güvenli bağlanma düzeylerinin neredeyse doğrusal bir şekilde azaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, bağlanma kuramlarının temel varsayımlarıyla tamamen örtüşmektedir. Teorik olarak, başkalarına yakınlaşmaktan kaçınan, duygusal mesafeyi koruyan kaçınan bağlanan bireylerin, ilişkilerde aynı anda güvenli bağlanması beklenmez. Dolayısıyla bu zıt yönlü yüksek ilişki, her iki ölçeğin de kuramsal olarak birbirinin zıttı olan psikolojik yapıları başarıyla ayırt edebildiğini ve ölçme araçlarının yapı geçerliliğinin son derece yüksek olduğunu doğrulamaktadır.

Araştırmada elde edilen bir diğer kritik bulgu TBÖ¹ kaygılı bağlanma alt boyutu ile TBÖ² kaygılı bağlanma alt boyutu arasındaki yüksek düzeydeki pozitif yönlü korelasyondur ($r = .72, p < .01$). Elde edilen bu yüksek katsayı, her iki ölçme aracının da bireylerin kaygılı bağlanma düzeylerini benzer şekilde ve yüksek bir kararlılıkla ölçtüğünü kanıtlamaktadır.

Diğer yandan TBÖ¹ kaçınan bağlanma alt boyutu ile TBÖ² kaygılı bağlanma alt boyutu arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = -.38, p < 0.05$). Kaçınan bireyler duygusal yakınlıktan uzaklaşarak, mesafe koyarak kendini yalıtırken, kaygılı bireyler aksine aşırı yakınlık ve onay arayışı içindedirler (Bowlby, 1969/2013).

Dolayısıyla, kaçınan bağlanmanın artması, kaygılı bağlanmanın bir miktar azalmasıyla ilişkilidir.

Son olarak ölçeklerin alt boyutları arasındaki en şaşırtıcı ve batı merkezli literatürle çelişen bulgu ise TBÖ¹ kaygılı bağlanma alt boyutu ile TBÖ² güvenli bağlanma alt boyutu arasında saptanan pozitif yönlü ve orta düzeydeki ilişkidir ($r = .49, p < 0.01$). Bu sonuç, geleneksel Batı literatüründe güvenli ve kaygılı bağlanma boyutlarının birbirini dışlayan ya da birbirinin zıttı olan yapılar olduğunu savunan ana akım kuramsal yaklaşımlarla (Bowlby, 1969/2013) çelişmektedir. Söz konusu geleneksel yaklaşımlarda güvenli bağlanmanın yüksek olduğu durumlarda kaygı düzeyinin düşük olması beklenirken, bu araştırmada iki boyutun doğrusal bir artış göstermesi, Türk örnekleminin kendine has dinamikleri açısından incelenmelidir. İlişkiselliğin ve kolektif yapının güçlü olduğu Türk kültüründe ilişkiyi/kişiyi kaybetmemek adına duyulan belirli bir düzeydeki kaygı eşzamanlı olarak bağlılık ve sadakat duyguları ile güvenli bağlanan bireyin yaşadığı bir durum olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak bu bulgu, kaygı ve güven unsurlarının Türk kültüründeki bağlanma dinamiklerinde her zaman birbirini dışlayan yapılar olmayabileceği, eş zamanlı olarak bir arada var olabileceğini göstermesi bakımından yerel literatür ışığında derinlemesine tartışılmalıdır.

Bu tartışmalar ışığında adaptasyonu yapılmış olan Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği "Tanrı'nın kişiyle nasıl ilişki kurduğundan" ziyade "kişinin Tanrı ile nasıl bir ilişki kurduğuna" odaklanması ve bu farklı perspektif ile bireyin Tanrı ile kurduğu bağlanma stilini özne odaklı şekilde ölçmesi açısından literatürdeki önemli bir boşluğu doldurur. Bu doğrultuda ölçeğin, manevi psikoloji başta olmak üzere psikolojik danışmanlık, klinik psikoloji ve diğer manevi yönelimli ruh sağlığı çalışmalarında, bireylerin Tanrıyla bağlanma stillerinin psikolojik iyi oluş, varoluşsal kaygı ve başa çıkma mekanizmaları üzerindeki rollerini inceleyecek gelecek araştırmalarda güvenle kullanılabilecek nitelikli bir ölçüm aracı olduğu saptanmıştır.

KAYNAKÇA

Aydın, F. (2025). Does attachment to God matter? Role of spiritual attachment in mental health through self-forgiveness: lessons from Turkish college sample. *Frontiers in Psychology*, 16. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1603654>

Beck, R., & McDonald, A. (2004). Attachment to God: The Attachment to God Inventory, tests of working model correspondence, and an exploration of faith group differences. *Journal of Psychology and Theology*, 32(2), 92–103.

Bowlby, J. (2013). *Bağlanma* (T. V. Soylu, Çev., 2. basım). Pinhan Yayıncılık. (Orijinal eserin basım tarihi 1969)

- Bradshaw, M., Kent, B. V., Henderson, W. M., & Setar, A. C. (2019). Attachment to God and Social Trust. *Sociological Perspectives*, 62(6), 1001–1021. <https://doi.org/10.1177/0731121419870775>
- Fannon, J., & Goodman, G. (2025). Constructing Spiritual Attachment: A Grounded Theory Analysis of Overeaters' Use of Spiritual Beliefs for Recovery. *Pastoral Psychology*, 74(6), 885–900. <https://doi.org/10.1007/s11089-025-01233-3>
- Freud, S. (2000). *Bir yanılsamanın geleceği* (A. Yardımlı, çev.). İdea Yayınevi. (Orijinal çalışma 1927).
- Freud, S. (2001). *Dinin kökenleri: Totem ve tabu, Musa ve tektanrıcılık ve diğer çalışmalar* (S. Budak, çev.). Öteki Yayınevi. (Orijinal çalışmalar 1913–1939 yılları arasında yayımlanmıştır.)
- Freud, S. (2011). *Uygarlığın huzursuzluğu* (H. Barışcan, çev.). Metis Yayınları. (Orijinal çalışma 1930).
- Kılıç, A., Şahin, Ş., & Aydın, M. M. (2023). *Uygulamalı Ölçek Geliştirme*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.
- Kirkpatrick, L. A. (2005). *Attachment, evolution, and the psychology of religion*. Guilford Press.
- Korkmaz, N. E. (2012). Bağlanma, insan-tanrı ilişkisi ve psikolojik iyi oluş hali (Yayımlanmamış doktora tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Kusina, J. R., & Exline, J. J. (2021). Perceived attachment to God relates to body appreciation: mediating roles of self-compassion, sanctification of the body, and contingencies of self-worth. *Mental Health, Religion and Culture*, 24(10), 1050–1071. <https://doi.org/10.1080/13674676.2021.1995345>
- Limke, A., & Mayfield, P. B. (2011). Attachment to god: Differentiating the contributions of fathers and mothers using the experiences in parental relationships scale. *Journal of Psychology and Theology*, 39(2), 122–129. <https://doi.org/10.1177/009164711103900203>
- Maranges, H. M., Jones, F. R., & Fincham, F. D. (2026). The God Attachment Questionnaire: Development and validation of an avoidant and anxious god attachment measure. *Psychology of Religion and Spirituality*. <https://doi.org/10.1037/rel0000573>
- Miner, M., Ghobary-Bonab, B., & Dowson, M. (2017). Development of a Measure of Attachment to God for Muslims. *Review of Religious Research*, 59(2), 183–206. <https://doi.org/10.1007/s13644-016-0281-2>
- Rowatt, W. C., & Kirkpatrick, L. A. (2002). Two dimensions of attachment to God and their relation to affect, religiosity, and personality constructs. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 41(4), 637–651. <https://doi.org/10.1111/1468-5906.00143>
- Sim, T. N., & Loh, B. S. M. (2003). Attachment to God: Measurement and dynamics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20(3), 373–389. <https://doi.org/10.1177/0265407503020003006>
- Tan, H. M., Lin, P. K. F., & Ramsay, J. E. (2026). Anxious attachment to God and scrupulosity mediate the negative effects of uncertainty on well-being among believers. *Mental Health, Religion and Culture*. <https://doi.org/10.1080/13674676.2025.2584197>
- Thauvoye, E., Granqvist, P., Golovchanova, N., & Dezutter, J. (2018). Attachment to God, depression and loss in late life: a longitudinal study. *Mental Health, Religion and Culture*, 21(8), 825–837. <https://doi.org/10.1080/13674676.2018.1552671>
- Yildiz, M., Bulut, M. B., & Miner, M. (2019). Adaptation of a Muslim Spiritual Attachment Scale (God attachment) for Turkish Muslims: A validity and reliability study. *Mental Health, Religion & Culture*, 22(6), 645–659. <https://doi.org/10.1080/13674676.2019.1587745>